Gramex
Musiikin Satama
Keilasatama 2 A
02150 Espoo
www.gramex.fi

3.3.2025

Eduskunnan talousvaliokunnalle

TaV@eduskunta.fi

Asia: Gramex äänitemusiikin tekijänoikeusjärjestö ry:n lausunto kulttuuripoliittisesta selonteosta VNS 8/2024 vp.

Gramexin pääviestit

- Gramex pitää selontekoa erittäin merkittävänä työkaluna kulttuuripolitiikan ja luovien alojen kehittämiselle Suomessa sekä yhtyy selonteon visioon Suomesta.
- Kulttuuri- ja luovat alat on nähtävä jatkossa yhtenä suurena perusteollisuuteen verrattavana kasvualana ja ne tulee nostaa elinkeinopolitiikan painopistealueeksi.
- Tekoälyn ja digitalisaation aikakaudella kestävä kasvu tulee mahdolliseksi vain pitämällä huolta tasapainoisesti tekijänoikeuksia kunnioittavasta lainsäädännöstä.
- Luoville aloille tarvitaan oma kasvustrategia osana selonteon toimeenpanoa.
- Kulttuuri- ja luovien alojen toimijoiden tarpeet tulee ottaa huomioon valtion TKI-rahoitusta suunniteltaessa jo instrumenttien suunnittelun alkuvaiheessa.
- Selonteon toimeenpanoon tulee varata riittävästi resursseja sekä eri valtion hallinnonalojen että luovien toimialojen rajat ylittävää yhteistyötä.

Gramex kiittää mahdollisuudesta lausua kulttuuripoliittisesta selonteosta ja haluaa saattaa eduskunnan sivistysvaliokunnan tietoon kohteliaimmin seuraavaa:

1 Aluksi

Gramex kannattaa kulttuuripoliittisen selonteon tulevaisuuskuvaa Suomesta, jossa taide ja kulttuuri rakentuvat Suomea vahvistavaksi ja yhdistäväksi voimaksi, joka inspiroi rakentamaan kestävämpää, elinvoimaisempaa ja inhimillisempää tulevaisuutta.

Gramexin viesti talousvaliokunnalle on, että kulttuuri- ja luovat alat on nähtävä jatkossa yhtenä suurena perusteollisuuteen verrattavana kasvualana. Toivomme, että talousvaliokunta tuo tämän selkeästi esille mietinnössään, sillä luovan alan merkitys kansantaloudelle on erittäin merkittävä.

Kuten selonteosta selviää, ovat luovat alat jo nyt suurempia kuin moni perinteinen suomalainen teollisuuden ala. Pandemiakriisiä edeltäneellä vuosikymmenellä kulttuuri- ja luovan sektorin yritysten määrän kasvu OECD-maissa oli suurempaa kuin muussa yritystaloudessa (18 % vs. 12 %). Lisäksi kulttuuri- ja luovan alan työllisyyden kasvu ylitti kokonaistyöllisyyden kasvun useimmissa OECD-maissa (13,4 % vs. 9,1 %) (The Culture

Fix, OECD 2022). Digitaalisuuden aikakaudella luovat sisällöt tarjoavat todistetusti kestävää kasvua mahdollisuuksia niihin investoiville maille.

Erityisen tärkeää on tunnistaa aineettomiin oikeuksiin ja tekijänoikeuksiin perustuvan kulttuurin ja luovien sisältöalojen merkittävä kasvupotentiaali Suomen taloudelle. Tämä tulisi toteutusvaiheessa huomioida selonteon kirjauksia kunnianhimoisemmin.

Jotta kasvupotentiaali saadaan käyttöön, tarvitaan selonteon toteutusvaiheessa käytännöllistä dialogia muiden yhteiskunnan ja elinkeinoelämän toimialojen kanssa. Luovilla aloilla on tutkitusti kriittinen välillinen merkitys eri alojen kilpailukyvyn kasvattajana (esim. EU COM(2012) 537 final).

Toivommekin, että talousvaliokunta huomioi mietinnössään, että selonteon toimeenpanoon varataan riittävästi resursseja sekä eri valtion hallinnonalojen että luovien toimialojen rajat ylittävää yhteistyötä. Opetus- ja kulttuuriministeriön lisäksi selonteon ohjausvaikutuksen tulee ulottua erityisesti työ- ja elinkeinoministeriön sekä liikenne- ja viestintäministeriön toimintaan, ja kansainvälistymisen ja viennin osalta myös ulkoministeriön toimintaan.

Selonteon vision toteuttaminen edellyttää lisäksi viisasta reagointia teknologiseen kehitykseen. Gramex näkee, että tekoälyn ja digitalisaation aikakaudella selonteon vision saavuttaminen tulee mahdolliseksi vain pitämällä huolta tasapainoisesti tekijänoikeuksia kunnioittavasta lainsäädännöstä. Kuten selonteko linjaa, alojen kasvu ja työllisyys rakentuvat kestävälle ja oikeudenmukaiselle ansainnalle alusta- ja tekijänoikeustaloudessa.

2 Tulevaisuuskestävä ja kannustava lainsäädäntö

Tekijänoikeudella on fundamentaalinen merkitys luovien alojen yritysten, tekijöiden ja taiteilijoiden ansiotoiminnassa sekä alan kasvussa. Tekijänoikeus on suojattu perusoikeutena ja on omaisuuden suojan piirissä. Ilman vahvaa tekijänoikeutta ja sopimusvapautta ei ole olemassa kukoistavaa alusta- ja tekijänoikeustaloutta. Musiikin käytön ehdoista ja luvista pitää voida sopia tasapainoisilla markkinoilla.

Erityisen tärkeää on tasapainoisten markkinoiden varmistaminen tekoälyliiketoiminnan kehittyessä. Tekoäly luo luoville aloille sekä laajemminkin yhteiskuntaan valtavasti mahdollisuuksia, mutta myös haasteita.

Gramex pyytää talousvaliokuntaa kiinnittämään huomiota siihen, että tekoälyn kehittämiseen liittyvää, luovan talouden edellytykset mahdollistavaa lainsäädäntöä tulee kehittää tekijänoikeuslain lisäksi myös muilla lainsäädännön osa-alueilla. Esimerkiksi taiteilijalla olisi oltava oikeus päättää oman äänensä, kuvansa ja nimensä käytöstä sekä keinot estä niiden luvaton käyttö.

Toimiva tekijänoikeusjärjestelmä edellyttää oikeuksien tehokasta täytäntöönpanoa, etenkin tekoälyn aikakaudella. Selonteossa tulisi huomioida Suomen aktiivinen rooli tekijänoikeuksien tehokkaassa täytäntöönpanossa sekä EU:n sisämarkkinoilla että kotimaassa. Piratismi kytkeytyy monin eri tavoin kansainväliseen järjestäytyneeseen rikollisuuteen, rahanpesuun ja kyberrikoksiin, jotka edellyttävät tehokkaita keinoja rikoksien tutkimiseksi ja niihin puuttumiseksi.

3 Alan kasvun mahdollistaminen

Selonteon kohta 3.4 linjaa toimenpiteitä, joilla vahvistetaan kulttuuri- ja luovien alojen rahoitusta ja tukea. Ehdotamme talousvaliokunnalle selonteon toimeenpanoa varten seuraavia toimenpiteitä:

3.1 Luovat alat elinkeinopolitiikan painopistealueeksi

Varmistetaan kaikessa elinkeinopoliittisessa päätöksenteossa luovien alojen erityispiirteiden kuten pitkälti tekijänoikeuksien kautta tapahtuvan tulonmuodostuksen huomioiminen. Kasvu edellyttää sisällön ja aineettoman pääoman arvon tunnistamista ja arvottamista, aineettomien oikeuksien jalostusasteen nostamista sekä oikeuksien parempaa jatkohyödyntämistä.

Luovan alan sisältöhankkeet on nähtävä innovaatiohankkeina, joihin investoidaan julkista ja yksityistä rahaa kehittelyyn, tuotantoon, vientiin ja markkinointiin.

Rahoitusmalleissa tulee hyödyntää aineettoman omaisuuden arvottamismalleja ja alalle räätälöityjä vakuusratkaisuja.

3.2 Luovalle taloudelle oma kasvustrategia

Kulttuuripoliittisessa selonteossa huomioidaan alan elinkeinopolitiikan kehittäminen melko kevyellä tasolla.

Talousvaliokunnan tulisi mietinnössään varmistaa, että selonteon täytäntöönpano-ohjelman osaksi otetaan kansallinen luovan talouden kasvustrategia ja sen toimeenpanolle riittävä rahoitus. Luovan talouden neuvottelukunta on kerännyt ehdotuksia luovan alan kasvutoimiksi. Nämä toimet voivat toimia hyvänä pohjana luovien alojen kasvupaketille, jonka ensimmäiset askeleet voidaan toteuttaa jo osana vuoden 2026 budjettia.

3.3 Valtion innovaatiorahoituksen kehittäminen luoville aloille sopiviksi

Gramex esittää, että talousvaliokunta korostaa mietinnössään sitä, että kulttuuri- ja luovien alojen toimijoiden tarpeet tulee ottaa huomioon valtion TKI-rahoitusta suunniteltaessa jo instrumenttien suunnittelun alkuvaiheessa. On myös tärkeää, että edistämistoiminnan instrumentteja rakennetaan yhteistyössä toimialan kanssa. Luovan alan toimijoilla on asiassa paras asiantuntemus.

Vaikka nykyisen hallituksen ohjelmassa on paljon luovien alojen kasvun ja viennin vauhdittamisesta, ei työ ole vielä käynnistynyt tehokkaasti. Yhteistyön tarpeesta kertoo se, että budjetissa luoville aloille osoitetaan yhteensä 9 miljoonan euron rahoitusinstrumentti Business Finlandin myöntövaltuuteen T&K-toimintaan, vaikka luovien alojen yritykset eivät ole tähän asti käytännössä pystyneet hyödyntämään T&K-rahaa, vaan ainoastaan innovaatiotukia. Epäkohta olisi korjattava selonteon toimeenpanossa siten, että pienten ja keskisuurten luovan alan yritysten on mahdollista päästä kasvuinstrumenttien piiriin.

Kunnioittavimmin,
Helsingissä 3.3.2025

Gramex ry:n psta

Sari Aalto-Setälä
Johtaja, yhteiskuntasuhteet ja viestintä
sari.aalto-setala@gramex.fi, 050 352 1073

Gramex on äänitemusiikin esittäjien ja tuottajien tekijänoikeusjärjestö. Teemme töitä, jotta äänitteillä esiintyvät muusikot ja tuottajat saisivat työstään korvauksen ja jotta yritykset ja organisaatiot voivat hyödyntää musiikkia helposti, arvoa tuottavasti ja vastuullisesti. Meillä on yli 60 000 asiakassopimusta musiikin esittäjien ja tuottajien kanssa sekä noin 34 000 musiikin käyttäjäasiakkaiden lupaa.